

Розділ VI

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА, ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА СІМЕЙНОГО ПРАВА

DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-470-482

УДК 347.1, 346.2

А. Ю. БАБАСКІН,
доктор юридичних наук, професор*
ORCID: 0000-0001-6624-1876

М. В. ВЕНЕЦЬКА,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник**
ORCID: 0000-0002-7082-9426

ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО І ПРИВАТНОГО ПРАВА

Стаття присвячена питанням розмежування юридичних осіб публічного і приватного права, яке залишається дискусійним в Україні, з огляду на недостатність легально встановлених критеріїв їх розмежування. Здійснено аналіз законодавства США, Канади, європейських і пострадянських країн, практики ЄСПЛ стосовно визначення кола та правового статусу юридичних осіб публічного права, зроблено пропозиції щодо удосконалення законодавства України.

Ключові слова: юридична особа, юридична особа публічного права, юридична особа приватного права, державні підприємства, комунальні підприємства.

Babaskin Anatoly, Venetska Maryna. Problems of distinguishing legal entities of public and private law

The article is devoted to the issue of the distinction between legal entities of public and private law, which remains debatable in Ukraine, given the insufficiency of legally

* **Babaskin Anatoly**, Doctor of Juridical Sciences (Ph. D.), Full Professor

** **Venetska Maryna**, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.), Senior Research Officer

established criteria for their distinction. The analysis of the legislation of the USA, Canada, European and post-Soviet countries, the practice of the ECHR regarding the definition of the scope and legal status of legal entities of public law.

Key words: *legal entity, legal entity of public law, legal entity of private law, state enterprises, municipal enterprises.*

Постановка і актуальність проблеми. Дискусійність питань розмежування юридичних осіб публічного і приватного права, яка є наслідком недовідомості єдиного легально закріпленого в ст. 81 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) критерію, а саме порядку їх створення на підставі розпорядчого акта суб'єкта владних повноважень чи установчих документів, на цей час має значний вплив на визначення правового статусу суб'єктів господарювання, особливо з огляду на положення антикорупційного законодавства щодо декларування доходів політично важливих осіб.

Питанням дослідження критеріїв розмежування юридичних осіб приватного та публічного права були присвячені праці багатьох вчених, зокрема, Р. А. Майданіка, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. І. Борисової, Ю. М. Дзери, Ю. М. Юркевича, В. М. Косака, І. М. Кучеренко та ін.

Метою статті є дослідження проблем розмежування юридичних осіб публічного і приватного права на основі аналізу законодавства іноземних країн, практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), доктринальних цивілістичних підходів до визначення критеріїв розмежування юридичних осіб на юридичні особи приватного та публічного права.

Виклад основного матеріалу. Романо-германська правова доктрина поділяє систему права на галузі публічного і приватного права ще з часів Стародавнього Риму. У країнах континентальної системи права, правова система яких визнає поділ права на приватне і публічне, юридичні особи традиційно поділяються на юридичні особи приватного та публічного права. Отже, в основі такого поділу юридичних осіб лежить система права, а саме його розподіл на приватне і публічне. Водночас на переконання іноземних дослідників, поява і зміст статусу юридичних осіб публічного права в конкретних іноземних правопорядках практично майже не має стандартних підходів, та багато в чому залежить від різних національно-державних і культурно-історичних особливостей їх розвитку, а статус юридичної особи публічного права нерідко набувається шляхом достатнього довільного його надання їм державою¹.

Як відомо, теорія юридичної особи публічного права (публічної юридичної особи) виникла в адміністративному праві Франції. На цей час французькі науковці відносять до юридичних осіб публічного права державу, місцеві колективи (у Франції це відповідно до поправки до Конституції у 2003 р. так звані територіальні колективи – регіони (понад 20), департаменти (близько 100) та комуни (більше 36 тисяч), а також громадські установи тощо². До цих юридичних осіб можна також віднести колективні органи (*organismes collectifs*) – організації, створені для співробітництва між публічними чи при-

ватними особами з метою реалізації суспільних завдань (наприклад, Фонд соціального забезпечення (Caisse nationale des allocations familiales) або Пенсійний фонд (Caisse nationale de retraites des agents des collectivités locales), публічні навчальні заклади (établissements publics à caractère scientifique, culturel et professionnel), навчальні та дослідні установи, включаючи університети, вищі школи та дослідницькі центри, громадські економічні установи (établissements publics à caractère économique) (наприклад, державні банки), житлові організації (d'habitations à loyer modéré) – організації, що надають доступне житло для малозабезпечених громадян, що створюються лише на рівні регіонів чи муніципалітетів і отримують державну підтримку, державні підприємства (entreprises publiques), що створюються та контролюються державою (наприклад, EDF – Électricité de France, SNCF – Société Nationale des Chemins de Fer Français). Державні бюджетні установи (établissements publics à caractère administratif), суспільні судові органи (juridictions administratives) (наприклад, адміністративні суди (tribunaux administratifs), державні фонди та інститути (fonds et institutions publics) включають фонди та інститути, створені державою для фінансування певних суспільних цілей (наприклад, Національний фонд для підтримки мистецтва та культури (Fonds national d'art et deculture)³.

При цьому через відсутність у доктрині французького права критеріїв розмежування юридичних осіб приватного і публічного права, такі критерії встановлюються судовою практикою. Так, розмежування між публічними установами, які належать до юридичних осіб публічного права, і суспільно корисними установами проводиться у Франції за такими критеріями: 1) воля законодавця на створення публічної установи; 2) мета діяльності публічної установи: здійснення публічної служби, 3) повноваження на виконання завдань публічної влади, 4) фінансування – публічні установи можуть отримувати субвенції або інші платежі; 5) публічні установи перебувають під наглядом (опікою) держави і державних органів. Як правило, застосовуються ці критерії в тому випадку, коли необхідно вирішити питання щодо правової природи тієї чи іншої юридичної особи, оскільки при створенні юридичної особи публічного права її публічний статус зазвичай окремо не обговорюється⁴.

Щодо правового статусу юридичних осіб публічного права в законодавстві інших країн ЄС слід зазначити таке. Норми частин 1–3 ст. 1 книги 2 ЦК Нідерландів відносять до юридичних осіб публічного права державу, провінції, муніципалітети, управління водопостачання, а також усі органи, яким Конституція надала регулівні повноваження, а також інші органи, на які покладено частину державних завдань. Загальні положення про юридичних осіб, що встановлені ЦК Нідерландів, до юридичних осіб публічного права не застосовуються⁵. Норми ст. 11 ЦК Італії відносять до юридичних осіб публічного права провінції, муніципалітети та державні органи, які користуються правами юридичної особи відповідно до норм публічного права⁶. Своєю чергою норми абзацу 2 ст. 52 і абзаців 1, 2 ст. 59 ЦК Швейцарії відно-

сять до юридичних осіб публічного права державні, церковні корпорації та установи, а також звільняють їх від державної реєстрації⁷. Як наслідок цього, у Швейцарії до осіб публічного права відносять, зокрема, кантони, студентські об'єднання (корпорації), кооперативи по проведенню меліорації земель, «публічні корпорації», створені місцевими громадами (комунами) для спільного досягнення певних громадських цілей (будівництво вуличних проїздів, прибирання території та ін.), Національний банк Швейцарії та кантональні банки, швейцарські залізниці (Schweizerischen Bundesbahnen), монополіста у сфері телефонного зв'язку та інтернет-послуги Swiscom AG, які створені у формі акціонерних товариств на підставі спеціального закону, а їх статус у багатьох питаннях акціонерного права є таким, що виведений з-під дії норм приватного права⁸. Подібні підходи до поділу юридичних осіб публічного права демонструє ЦК Іспанії⁹. На відміну від цього Німецьке цивільне уложення (НЦУ) дає лише непряме визначення правового статусу юридичних осіб публічного права (§ 89), передбачаючи однакову цивільно-правову відповідальність для органів управління юридичних осіб як публічного, так і приватного права¹⁰. Відповідно до частини 1 § 89 НЦУ (BGB) казна (фіск), корпорації, фонди та установи як юридичні особи публічного права несуть відповідальність за збитки, заподіяні третій особі, та зумовлюють обов'язок їх відшкодування. На юридичних осіб публічного права відповідно до частини 2 § 89 НЦУ поширюються правила про солідарну відповідальність. Загалом же ця прогалина усувається низкою спеціальних законів ФРН. Як наслідок у Німеччині до юридичних осіб публічного права відносять різного роду організації, корпоративні об'єднання осіб однієї професії (палати ремісників, об'єднання лікарів, адвокатів тощо), органи, які виконують певні публічні функції (наприклад, Федеральний банк Німеччини, Федеральна пошта, Патентне відомство, федеральні міністерства та відомства, публічні фонди, Deutsche Bahn та ін.).

Поділ юридичних осіб на юридичні особи публічного та приватного права також притаманний ЦК Канадської провінції Квебек (1991), який базується на принципах французької цивільно-правової традиції. Згідно зі ст. 298 ЦК Квебеку юридичні особи поділяються на юридичних осіб публічного та приватного права. Юридичні особи засновуються в організаційно-правовій формі, передбаченій законом, а в окремих випадках – створюються безпосередньо законом (ст. 299 ЦК Квебеку). Юридичні особи публічного права регулюються передусім спеціальними законами, якими вони були створені, а також іншими законами, які можуть бути до них застосовані; юридичні особи приватного права регулюються законами, які застосовуються до юридичних осіб відповідного виду. Якщо це необхідно, додатково до положень згаданих законів застосовуються положення цього Кодексу з питань, які стосуються їхнього статусу, майна та взаємовідносин з іншими особами (ст. 300 ЦК Квебеку)¹¹.

У США правовий статус юридичних осіб публічного права (корпорацій) визначається законодавством штатів, які відносять до останніх: державні установи – юридичні особи, які створюються державою для виконання конкретних функцій, такі як забезпечення безпеки, освіта, здоров'я та соціальне забезпечення; муніципальні корпорації (*municipal corporations*) – юридичні особи, які створюються місцевими органами влади для виконання певних функцій, таких як забезпечення водопостачання, каналізації, транспорту тощо; корпорації з державною участю (*publicly owned corporations*) – це юридичні особи, які створюються державою і частково фінансуються державою, але які діють на принципах ринкової економіки. Корпорації з державною участю можуть бути створені для різних цілей, таких як виробництво електроенергії, телекомунікації та ін. Вони створюються на федеральному або регіональному рівні для виконання визначених публічних функцій, часто у сфері інфраструктури або надання послуг; адміністративні агентства виконують регульовні та контрольні функції від імені держави (Комісія з цінних паперів та бірж, Управління охорони навколишнього середовища); спеціальні округи, що створюються для вирішення конкретних завдань на визначеній території (округ по боротьбі з повеннями); державні установи (лікарні, університети, школи, створені державою); частково державні компанії у сфері послуг суспільного значення (Поштова служба США)¹².

Що ж до країн колишнього СРСР, то країною, яка має найбільш розгалужене законодавство про юридичні особи публічного права, є Республіка Грузія. Згідно із Законом Республіки Грузія «Про юридичну особу публічного права» № 2052 від 28.05.1999 р. «юридична особа публічного права – це створена на основі відповідного закону, указу президента країни, будь-якого адміністративного акта органу державного управління організація, яка під контролем держави незалежно здійснює політичну, державну, соціальну, освітню, культурну та іншу публічну діяльність»¹³. Своєю чергою ЦК Грузії містить загальні положення про юридичні особи публічного права (наприклад, статті 24–25 ЦК Грузії), та закріплює приблизний перелік організаційно-правових форм таких юридичних осіб, який хоча й має орієнтовну функцію, але загалом відповідає існуючим організаційно-правовим формам юридичних осіб публічного права, відносячи до них: державу; органи місцевого самоврядування (муніципалітети); юридичних осіб, створених на основі закону або адміністративного акта держави, але не в організаційно-правовій формі юридичних осіб, що передбачені ЦК Грузії або Законом про підприємців; державні установи або державні фонди, які не створені відповідно до ЦК Грузії, а створені на основі закону для досягнення публічних цілей; недержавні організації (політичні партії і т. п.); визнану на підставі конституційної угоди з державою Грузинську апостольську автокефальну церкву; релігійні об'єднання, передбачені ч. 1 ст. 1509 ЦК Грузії. Що ж до юридичних осіб приватного права, то до них закон відносить невідприємницькі (некомерційні) юридичні особи, товариства з солідарною відповідальністю, командитні

товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, акціонерні товариства, кооперативи (ч. 2 ст. 1509 ЦК Грузії¹⁴).

У законодавстві Республіки Азербайджан поняття «інститут публічної юридичної особи» було запроваджено Законом Азербайджанської Республіки № 97-VQ від 29 грудня 2015 р. «Про юридичних осіб публічного права». Згідно зі ст. 2 цього Закону «публічна юридична особа – це організація, яка не є державним або муніципальним органом, що займається загальнодержавною та (або) суспільно значущою діяльністю, що створена від імені держави або муніципалітету»¹⁵. На переконання дослідників, такі юридичні особи характеризуються таким: вони не можуть бути визнані банкрутом; подання судових позовів проти них можливе лише в рамках адміністративного провадження, а не в цивільному порядку, як у випадку з юридичними особами приватного права; вони можуть займатися самофінансуванням або, за потреби, фінансуватися за рахунок коштів державного / муніципального бюджету; виходячи з типового статуту публічної юридичної особи, майно такої особи складається із статутного фонду, майна, що надається засновником, а також коштів, що виділяються з держбюджету, доходів від діяльності, пожертвувань, грантів, залучених інвестицій та інших коштів, не заборонених законом; співробітники такої особи можуть бути державними службовцями; укладені ним договори можуть бути адміністративними, а не цивільно-правовими; безпосереднім засновником такої особи є відповідні органи виконавчої влади та муніципалітети; вони можуть займатися підприємницькою діяльністю, якщо така діяльність слугує досягненню цілей, поставлених при їх створенні та у статуті, а також відповідає цим цілям¹⁶.

Законодавство про юридичних осіб публічного права мають і деякі інші країни колишнього СРСР (наприклад, Республіка Молдова¹⁷, Литовська Республіка¹⁸, Латвійська Республіка¹⁹).

Що ж до часів дії радянського права та за умов тотального одержавлення суспільних відносин такий поділ радянськими вченими-правознавцями не розглядався. Після відновлення державної незалежності України, розбудови ринкової економіки та легального закріплення приватної власності в українській правовій науці та законодавстві відбувся процес відтворення поділу права на приватне та публічне.

Суть такого поділу полягає в тому, що публічне право складають норми, предметом яких є сфера публічних, державних інтересів, які мають імперативний характер, і відносини між суб'єктами публічного права будуються на засадах «влади – підпорядкування», ієрархічної вертикалі тощо. Сферу приватного права складає сукупність норм, предметом регулювання яких є сфера приватних, особистих інтересів, регулювання яких має диспозитивний характер, а відносини між суб'єктами приватного права будуються на засадах самостійної ініціативи, вільного волевиявлення та юридичної (горизонтальної) рівності.

Водночас слід підкреслити, що сфери публічного й приватного права не існують відокремлено, вони є взаємопроникними та взаємопов'язаними. Так, публічно-правові утворення за необхідності беруть участь у цивільному обороті, а сфера приватного права за необхідністю підпорядковується публічно-правовій регламентації (ліцензування, тарифікація, сертифікація, реєстрація, квотування тощо). Крім того, при регулюванні суспільних відносин законодавець поєднує приватно-правові та публічно-правові елементи (покладення на юридичних осіб приватного права певних публічних функцій), що ефективно забезпечує взаємодію публічних і приватних інтересів у певних сферах господарювання.

Цивільним кодексом України поділ юридичних осіб на юридичних осіб публічного і приватного права передбачено лише за одним критерієм – порядком їх створення (ч. 2 ст. 81 ЦК України). Сутність розмежування полягає в тому, що юридичні особи приватного права створюються на підставі установчих документів (статуту або засновницького договору, якщо інше не встановлено законом), а публічні – на підставі розпорядчого акта Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування. При цьому відповідно до ст. 81 ЦК України порядок утворення і правовий статус юридичних осіб публічного права встановлюються Конституцією України та законом.

Статтею 82 ЦК України визначено, що на юридичних осіб публічного права у цивільних відносинах поширюються положення ЦК України, якщо інше не встановлено законом. Згідно з нормами ст. 167 ЦК України держава може створювати юридичні особи публічного права (державні підприємства, навчальні заклади тощо) у випадках та в порядку, встановлених Конституцією України і законом. Водночас держава може створювати юридичні особи приватного права (підприємницькі товариства тощо), брати участь у їхній діяльності на загальних підставах, якщо інше не встановлено законом. Тобто юридичні особи приватного права створюються державою не розпорядчим актом, а через участь держави (в особі її органів) у створенні юридичної особи відповідно до положень ст. 87 ЦК України.

До юридичних осіб публічного права входить достатньо широке коло різноманітних юридичних осіб: це і власне публічно-правові утворення, органи державної влади та місцевого самоврядування, прокуратури, суду, заклади науки, культури, освіти, здоров'я, державні комерційні та казенні підприємства, комунальні підприємства тощо.

Водночас не можна не погодитись з І. М. Кучеренко, яка цілком обґрунтовано вказувала на те, що віднесення усіх державних комерційних і комунальних підприємств до юридичних осіб публічного права було зумовлено не тим, що усі вони реалізують публічні інтереси, а було лише певним компромісом між господарниками та цивілістами. Останні, обстоюючи цивільну концепцію про неможливість існування такої організаційно-правової форми юридичної особи, як підприємство, не могли погодитись з тим, що державні

та комунальні підприємства могли бути віднесені до юридичних осіб приватного права²⁰.

Загалом, аналізуючи критерій поділу юридичних осіб на юридичні особи публічного та приватного права, не можна не зазначити, що наявність у законі лише одного критерію такого поділу слід розглядати як його недолік, що зумовлено таким. Розмежування на підставі певного виду документа (установчий документ, розпорядчий документ) для юридичних осіб не є універсальним. По-перше, у разі створення юридичної особи у формі підприємницького товариства або установи, юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права (у т. ч. унітарні державні та комунальні підприємства), діють на підставі статуту / установчого акта. По-друге, підприємницьке товариство та установа може бути створене однією особою (статті 87, 88, 140, 153 ЦК України). Відтак, якщо засновником такого товариства, установи є одноособно держава, воно створюється на підставі відповідно розпорядчого акта державного органу, яким, як правило, також затверджується його статут / установчий акт. Отже, одноособне створення державою юридичної особи публічного та приватного права може юридично оформлюватися однаково, на що вже звертали увагу й державні органи²¹. Отже, лише сам по собі факт одноособного створення юридичної особи на підставі розпорядчого акта Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування не є підставою для її віднесення до юридичних осіб публічного права.

На доктринальному рівні серед додаткових критеріїв розмежування юридичних осіб приватного та публічного права науковці пропонують визначати в якості останніх, наприклад, мету створення юридичної особи²², відповідно до чого юридичні особи приватного права створюються для задоволення приватного інтересу (участь учасників / акціонерів в управлінні, отримання прибутків тощо), а юридичні особи публічного права створюються для задоволення публічного інтересу²³. Зазначимо, що на необхідності врахування саме мети створення господарюючого суб'єкта при визначенні його організаційно-правової форми – задоволення нагальних, життєво необхідних, суспільних потреб чи лише отримання прибутку від здійснення господарської діяльності – наголошується і в рішеннях Конституційного Суду України²⁴. Інші науковці пропонують одночасне застосування низки взаємозв'язаних критеріїв, наприклад, мету створення та сферу, в якій може діяти юридична особа²⁵; окрім підстав і порядку створення, враховувати мету діяльності та відповідальність держави, Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування за зобов'язаннями юридичних осіб публічного права²⁶; природу акта, необхідного для виникнення юридичної особи (закон, адміністративно-правовий акт), публічний характер цілей, для яких юридична особа створюється, наявність у неї владних повноважень. Юридичні особи приватного права створюються на підставі приватно-правового акта для досягнення приватних цілей²⁷, порядок створення юридичної особи,

рівень організаційної та функціональної інтеграції, функції, які здійснює та чи інша юридична особа в інтересах суспільства²⁸; спосіб створення (розпорядчий акт Президента України, органу державної влади, органу влади АРК, органу місцевого самоврядування або закон), спеціальна правосуб'єктність, правовий режим майна (правого господарського відання або оперативного управління), обсяг відповідальності (повна або субсидіарна), інституційну залежність юридичної особи від органів влади²⁹ тощо.

Загалом же за відсутності спеціального закону та легального переліку юридичних осіб публічного права створюється ситуація певної правової невизначеності, на що вказує характер дискусії і більшість правознавців. Зокрема, Р. А. Майданик наголошує, що це ускладнює відмежування юридичних осіб публічного права від юридичних осіб приватного права³⁰.

Свою чергою існуюча практика Європейського суду з прав людини з цього питання ґрунтується на доцільності врахування як факту здійснення юридичною особою певної публічної функції, мети створення юридичної особи (тобто для задоволення інтересів публічно-правового утворення – територіальної громади чи держави), так і концепції її достатньої інституційної, організаційної та операційної незалежності від держави, а також можливості покладення відповідальності на державу чи органи місцевого самоврядування за зобов'язаннями юридичної особи³¹.

При цьому під інституційною залежністю розуміється ступінь інтегрованості юридичної особи з публічно-правовим утворенням, рішенням якого воно було створено, а також мету її створення. Організаційна залежність визначається виходячи із ступеня залежності органів управління юридичної особи від впливу рішень публічно-правового утворення, з яким юридична особа організаційно інтегрована, а також наявність факту фінансування такої юридичної особи за рахунок державного чи місцевого бюджетів, порядок створення статутного капіталу, можливість юридичної особи вільно та на власний розсуд здійснювати господарську діяльність та розпорядження належним їй майном (операційна незалежність) та самостійно нести відповідальність за своїми зобов'язаннями.

Слід зазначити, що в останні роки дискусія щодо розмежування юридичних осіб приватного та публічного права набула більшої актуальності, у зв'язку із практикою застосування норм ст. 2 Закону України «Про запобігання корупції», який використовує поняття «юридична особа публічного права». Це значною мірою зумовлено тим, що хоча організаційно-правова форма підприємницького товариства і, зокрема, акціонерного товариства, не є природно притаманною для юридичних осіб публічного права, за наявності певних прогалин у законодавстві, питання віднесення підприємницьких товариств до юридичних осіб публічного чи приватного права є натеper доволі актуальним і дискусійним, тому в науковій літературі висловлюється широкий спектр поглядів щодо їх розмежування.

Така ситуація спонукала Національне агентство з питань запобігання корупції надати у п. 26 роз'яснень від 13.11.2023 р. № 4 «Щодо фінансової добросчесності: застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції»³² (далі – Роз'яснення) тлумачення критеріїв визначення юридичних осіб публічного права, базуючись на практиці ЄСПЛ.

Як убачається з аналізу цих Роз'яснень, їхньою метою є забезпечення максимального охоплення посадових осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, яких закон зобов'язує подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (далі – декларація), за минулий рік за формою, що визначається Національним агентством з питань запобігання корупції (ч. 1 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції»). Вказаний пункт Роз'яснень стосується, зокрема, осіб, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, тобто до осіб, перелічених у підпункті «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції».

Підтримуючи необхідність повного охоплення посадових осіб суб'єктів господарювання державного та комунального секторів економіки вищевказаним декларуванням, за умов певної правової невизначеності розмежування юридичних осіб на юридичних осіб публічного та приватного права, вважаємо за доцільне запропонувати внесення змін до підпункту «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», а саме: у вказаній нормі Закону, після слів «а) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті», додати текст такого змісту: «посадові особи суб'єктів господарювання державного, комунального секторів економіки, у т. ч.»...

На наше переконання, внесення запропонованих змін до підпункту «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» остаточно усеуने правові підстави для будь-яких спорів щодо обов'язку подання декларацій посадовими особами суб'єктів господарювання державного та комунального секторів економіки.

Висновки. Отже, своєю чергою щодо вдосконалення правового регулювання розмежування юридичних осіб приватного та публічного права слід визнати, що легальне визначення ознак юридичних осіб публічного права не є предметом цивільно-правового регулювання. Відповідно порядок створення і правовий статус юридичних осіб публічного права має бути визначений нормами публічно-правового закону. Що ж до ЦК України, то у випадку ухвалення такого Закону, з ЦК України мають бути вилучені норми абзацу другого ч. 2 ст. 81 ЦК України.

1. Meier-Hayoz A., Forstmoser P. Schweizerisches Gesellschaftsrecht. 10. Aufl. Bern, 2007. S. 11–13. 2. Termer Ph. La responsabilite contractuelle des personnes publique en droit administratif. P. 1989. S.7–8. 3. Rybakov V. V., Arkhipov S. V. Types of public legal in

foreign legislation. *Agrarian and Land Law*. 2023. No. 7(223). Pp. 88. 4. Піддубна В. Ф. Особливості регулювання правового статусу юридичних осіб публічного права у Франції. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 220. 5. Dutch Civil Code. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003045/2024-06-22> 6. Codice Civile. URL: <http://www.testolegge.com/codice-civile/articolo-11-4> 7. Swiss Civil Code. URL: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/en 8. Meier-Hayoz A., Forstmoser P. *Schweizerisches Gesellschaftsrecht*. 10. Aufl. Bern, 2007. С. 11–13. 9. Iban Ivan C. *Einführung in das spanische Recht*. 1. Aufl. Nomos. 1995. S. 170; Hubner U., Constantinesco V. *Einführung in das französische Recht*. 4. Aufl. Beck, 2001. S. 173–174. 10. *Bürgerliches Gesetzbuch*. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_89.html 11. Code civil du Québec (1991). URL: <https://www.legisquebec.gouv.qc.ca/en/document/cs/ccq-1991> 12. Golubtsov, V. G. (2013). System and legal status of bodies acting on behalf of the state in private law relations in the legislation of foreign countries. *Bulletin of Perm University*, 4 (22), 147–154. 13. Закон Республіки Грузія «Про юридичну особу публічного права» № 2052 від 28.05.1999 р. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/19204> 14. Цивільний кодекс Республіки Грузія. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/31702/75/ru/pdf> 15. Закон Азербайджанської Республіки «Про юридичні особи публічного права» № 97-VQ від 29 грудня 2015 р. URL: https://continent-online.com/Document/?doc_id=32807011 16. Шамстанли Айтадж Рафаїл. Цивільні і публічні юридичні особи в правовій системі Азербайджану. *Наше право*. 2021. № 1. С. 69. 17. Стаття 58 ЦК Республіки Молдова. URL: <http://lex.justice.md/ru/325085/>. 18. Закон Литовської Республіки «Про публічні установи». URL: <http://www.olitve.ru/ekonomika/nalogooblozhenie-v-ekonomike-litvy/zakon-o-publichnyh-schrezhdenijah/> 19. Закон Латвійської Республіки «Про загальну частину цивільного кодексу». 2002. URL: <https://surl.li/ibthkx> 20. Кучеренко І. М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права: монографія. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. С. 12. 21. Див.: п. 2 Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 11.08.2016 № 3 «Про роз'яснення щодо застосування окремих положень Закону України “Про запобігання корупції” стосовно заходів фінансового контролю». 22. Борисова В. І. До проблеми участі публічних юридичних осіб в цивільних правовідносинах. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Трансформація відносин в Україні: організаційно-правові та економічні проблеми*. 15.05.2003. ОНУ МОНУ. Одеса: Астропринт, 2003. С. 7–8. 23. Спасибо-Фатєєва І. В. Юридичні особи за Цивільним кодексом України. *Право України*. 2014. № 2. С. 71. 24. Див., наприклад: рішення Конституційного Суду України від 20 червня 2007 р. у справі № 5-рп/2007 (справа про кредиторів підприємств комунальної форми власності). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-07> 25. Чигир В. Ф. Фізичні і юридичні особи як суб'єкти цивільного права. Мінськ: Амалфея, 2000. С. 32–35. 26. Кучеренко І. М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права: монографія. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. С. 13–14. 27. Зубар В. М. Деякі аспекти правосуб'єктності юридичних осіб публічного права. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць*. 2007. Вип. 33. С. 32–35. 28. Майданик Р. А. Юридичні особи публічного права: поняття та місце в системі права України. *Юридичні особи публічного права: участь у цивільному обороті (Матвєєвські цивілістичні читання): матеріали науково-практичної конференції (Київ, 8 листопада 2016 р.)*. Київ: ТОВ «Білоцерківдрук», 2016. С. 13. 29. Дзера Ю. М. Держава як учасник цивільних правовідносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 Київ, 2011. 20 с. URL: https://revolution.allbest.ru/law/00583473_0.html

30. Майданик Р. А. Названа праця. С. 12–15. **31.** Див., наприклад, справи «Шафранов против России» та «Касаров v. Serbia». *Офіційний вебсайт Європейського суду з прав людини / HUDOC Database*; Judgment case of Shafranov v. Russia (Application no. 24766/04). URL: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en>, та / HUDOC Database; Judgment case of R. Kacapor and others v. Serbia (Application no. 2269/06, 3041/06, 3042/06, 3043/06, 3045/06 і 3046/06) – Strasbourg: European Court of Human Rights, 2010. URL: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en> **32.** URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/pdfs/?file=/wp-content/uploads/Categories/94/eb/94eb4d1e2ad4cac55bc28c399c1a322043e796ecd6663ec7a71d74c746fcf459998422727.pdf>

References

1. Meier-Hayoz A., Forstmoser P. Schweizerisches Gesellschaftsrecht. 10. Aufl. Bern, 2007. S. 11–13. **2.** Termer Ph. La responsabilité contractuelle des personnes publique en droit administratif. P. 1989. S. 7–8. **3.** Rybakov V. V., Arkhipov S. V. Types of public legal in foreign legislation. *Agrarian and Land Law*. 2023. No. 7(223). Pp. 88. **4.** Piddubna V. F. Osoblyvosti rehuliuвання правового статусу юрйдычныкх осіб publicного права u Frantsii. *Elektronne naukove vydannia «Analytichno-porivnialne pravoznavstvo*. № 5. 2024. S. 220. **5.** Dutch Civil Code. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003045/2024-06-22> **6.** Duv., Codice Civile. URL: <http://www.testolegge.com/codice-civile/articolo-11-4> **7.** Swiss Civil Code. URL: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/en **8.** Sm.: Meier-Hayoz A., Forstmoser P. Schweizerisches Gesellschaftsrecht. 10. Aufl. Bern, 2007. S. 11–13. **9.** Duv., Iban Ivan C. Einführung in das spanische Recht. 1. Aufl. Nomos. 1995. S. 170; Hubner U., Constantinesco V. Einführung in das französische Recht. 4. Aufl. Beck, 2001. S. 173–174. **10.** Bürgerliches Gesetzbuch. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_89.html. **11.** Code civil du Québec (1991). URL: <https://www.legisquebec.gouv.qc.ca/en/document/cs/ccq-1991> **12.** Golubtsov, V. G. (2013). System and legal status of bodies acting on behalf of the state in private law relations in the legislation of foreign countries. Bulletin of Perm University, 4 (22), 147–154. **13.** Zakon Respublyky Hruzuya «O yurydicheskom lytse publicного права» № 2052 vid 28.05.1999 r. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/19204> **14.** Hrazhdanskyi kodeks Respublyky Hruzuya. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/31702/75/ru/pdf> **15.** Zakon Azerbaidzhanskoj Respublyki «Pro yurydichni osoby publicного права» № 97-VQ vid 29 hrudnia 2015 r. URL: https://continent-online.com/Document/?doc_id=32807011 **16.** Shamstanly Aitadzh Rafayl hызы. Hrazhdanskыe y publicные yurydichesкыe lytса v pravovoi systeme Azerbaidzhana. Nashe pravo. № 1, 2021. S. 69. **17.** Stattia 58 HK Respublyky Moldovy. URL: <http://lex.justice.md/ru/325085/>. **18.** Zakon Lytovskoi Respublyki «O publicных uchrezhdeniyakh». URL: <http://www.olitve.ru/ekonomika/nalogooblozhenie-v-ekonomike-litvy/zakon-o-publicnyh-uchrezhdenijah/> **19.** Zakon Latvyskoi respublyki ob obschei chasty hrazhdanskoho kodeksa (2002). URL: <https://surl.li/ibthkx> **20.** Kucherenko I. M. Orhanizatsiino-pravovi formy yurydychnykh osob pryvatного права: monohrafiya. Kyiv: Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2004. S. 12. **21.** Duv., p. 2 Rishennia Natsionalного ahenstva z pytan zapobihannia koruptsii vid 11.08.2016 № 3 «Pro roziasnennia shchodo zastosuvannia okremykh polozhen Zakonu Ukrainy “Pro zapobihannia koruptsii” stosovno zakhodiv finansovoho kontroliu». **22.** Borysova V. I. Do problemy uchasti publicnykh yurydychnykh osob v tsyvilnykh pravovidnosynakh. *Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Transformatsiia vidnosyn v Ukraini: orhanizatsiino-pravovi ta ekonomichni problemy*. 15.05.2003. ONU MONU. Odesa: Astroprynt, 2003. S. 7–8. **23.** Spasybo-Fatieieva I.V.

Yurydychni osoby za Tsyvilnym kodeksom Ukrainy. *Pravo Ukrainy*. 2014. № 2. S. 71.

24. Dyv., napryklad, rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 20 chervnia 2007 r. u spravi № 5-rp/2007 (sprava pro kredytoriv pidpriemstv komunalnoi formy vlasnosti). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-07>

25. Chyhyr V. F. Fyzycheskye y yurydycheskye lytsa kak sub'ekty hrzhdanskoho prava. Mynsk: Amalfeya, 2000. S. 32–35.

26. Kucherenko I. M. Orhanizatsiino-pravovi formy yurydychnykh osib pryvatnoho prava: monohrafiia. Kyiv: Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy. 2004. S. 13–14.

27. Zubar V. M. Deiaki aspekty pravosubiektnosti yurydychnykh osib publichnoho prava. *Aktualni problemy derzhavy i prava: zb. nauk. prats.* 2007. Vyp. 33. S. 32–35.

28. Maidanyk R. A. Yurydychni osoby publichnoho prava: poniattia ta mistse v systemi prava Ukrainy. *Jurydychni osoby publichnoho prava: uchast u tsyvilnomu oboroti (Matvieievski tsyvilistychni chytannia). Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii.* Kyiv, 8 lystopada 2016 r. Kyiv: TOV «Bilotserkivdruk», 2016. S. 13. 29. Dзера Yu. M. Derzhava yak uchasnnyk tsyvilnykh pravovidnosyn: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.03. Kyiv, 2011. 20 s. URL: https://revolution.allbest.ru/law/00583473_0.html

30. Maidanyk R. A. S. 12–15.

31. Dyv., napryklad, spravy «Shafranovo protyv Rossyy» ta «Kacapor v. Serbia»: Ofitsiyni veb-sait Yevropeiskoho sudu z prav liudyny [Электронный ресурс] / HUDOC Database; Judgment case of Shafranov v. Russia (Application no. 24766/04) URL: [https://wiki.nazk.gov.ua/pdfjs/?file=/wp-content/uploads/Categories/94/eb/94eb4d1e2ad4cac55bc28c399c1a322043e796ecd6663ec7a71d74c746fcf459998422727.pdf](http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en, ta / HUDOC Database; Judgment case of R. Kacapor and others v. Serbia (Application no. 2269/06, 3041/06, 3042/06, 3043/06, 3045/06 i 3046/06) – Strasbourg: European Court of Human Rights, 2010. URL: http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en.</p>
<p>32. URL: <a href=)

Babaskin Anatoly, Venetska Maryna. Problems of distinguishing legal entities of public and private law

The article is devoted to the issue of the distinction between legal entities of public and private law, which remains debatable in Ukraine, given the insufficiency of legally established criteria for their distinction. The analysis of the legislation of the USA, Canada, European and post-Soviet countries, the practice of the ECHR regarding the definition of the scope and legal status of legal entities of public law.

It is revealed that the emergence and content of the status of legal entities of public law in specific foreign legal systems has practically no standard approaches, and largely depends on various national-state and cultural-historical features of their development, and the status of a legal entity of public law is usually acquired by sufficiently arbitrarily granting it to them by the state. It is proved that in the absence of a special law and a legal definition of the list of legal entities of public law, a situation of certain legal uncertainty is created, which is a deficiency of the legislation. The criteria proposed by lawyers for distinguishing legal entities of public law from legal entities of private law are considered. It is argued that a new impetus for the discussion on the distinction between legal entities of public and private law is caused by the provisions of anti-corruption legislation on the declaration of income of politically exposed persons, and amendments are proposed to subparagraph «a» of paragraph 2 of part one of Article 3 of the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption».

Key words: legal entity, legal entity of public law, legal entity of private law, state enterprises, municipal enterprises.